

19.04.2023 kontrolliakt nr 12.2-4/8 riigihangete korraldamise kontrollimise kohta Rapla Vallavalitsuses

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 14.07.2022 kiri nr 12.2-1/5872-1
Kontrolliobjekti nimetus:	Rapla Vallavalitsus
Kontrolliobjekti registrikood:	77000312
Hankija õiguslik vorm:	kohaliku omavalitsuse asutus
Kontrolliobjekti juhi nimi ja ametinimetus:	vallavanem Gert Villard
Kontrollitav ajavahemik:	01.09.2017 – 30.06.2022

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

- 1.1. Kontrollimisele kuulus Rapla Vallavalitsuse (edaspidi ka hankija) poolt riigihangete registrile (edaspidi ka eRHR) andmete esitamise õiguspärasus ajavahemikul 01.09.2017 - 30.06.2022.
- 1.2. Kontrollimise eesmärgiks oli muu hulgas tuvastada, kas hankija on hoidnud kinni hankemenetluse, lihthankemenetluse, sotsiaal- ja eriteenuste erimenetluse, kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse, sh sotsiaal- ja eriteenuste kontsessioonilepingu sõlmimise menetluse lõppemisest ning hankelepingu täitmisest teavitamise korras, mis on sätestatud riigihangete seaduse (edaspidi: RHS) §-s 83 (vt ka RHS § 125 lg 10, § 126 lg 11, § 137 lg 4, § 144 lg 3).
- 1.3. Järelevamemenetluses kontrollitakse hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevamemenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.4. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevamemenetlust lõpetavas dokumendis või need esitatakse eraldi (RHS § 210).
- 1.5. Järelevamemenetluse valimisse kuuluvad järgmised hanked:
  - 1.5.1. Riigihange viitenumbriga 191563 „Rapla keskväljaku ehitustööde omanikujärelevalve“;

- 1.5.2. Riigihange viitenumbriga 192362 „Rapla linna keskväljaku rajamine. Ehitustööd“;
- 1.5.3. Riigihange viitenumbriga 196439 „Rapla valla kattega teede remont“;
- 1.5.4. Riigihange viitenumbriga 197185 „Side tn silla ehitamine“;
- 1.5.5. Riigihange viitenumbriga 201308 „Rapla valla teede ja tänavate talihooldus 2018-2021“;
- 1.5.6. Riigihange viitenumbriga 204396 „Rapla Lasteaed Päkapikk energiatõhususe parandamine. Ehitustööd“;
- 1.5.7. Riigihange viitenumbriga 214174 „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“;
- 1.5.8. Riigihange viitenumbriga 235364 „Väljataguse – Raela kergliiklustee ehitamine“;
- 1.5.9. Riigihange viitenumbriga 238348 „Pneumohalli vundamendi ja tehniliste kommunikatsioonide rajamine“;
- 1.5.10. Riigihange viitenumbriga 239665 „Lasteaiale Päkapikk moodulrühma rent“.
- 1.6. Majandustehingute tegemisel on kontrollitud RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist riigihangete alusel tehtud maksete raamatupidamise andmete, hankija poolt edastatud dokumentide ja selgituste alusel.
- 1.7. Käesolevas dokumendis esitatud soetuste maksumused on märgitud ilma käibemaksuta.
- 1.8. Kontrollivisiit toimus 02.02.2023 videokonverentsi Teams rakenduse vahendusel. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 30.03.2023 kirjaga nr 12.2-4/10-1. Hankijal ei esitanud kontrolliakti projekti osas vastuväited.

2. Kokkuvõtte järelevalvemenetluse tulemustest

- 2.1. Rapla Vallavalitsuse tegevuses tuvastati puudusi riigihangete registrile nõuetekohaste andmete esitamise või esitamata jätmisega:
  - a) Hankija on eRHR-ile mitmete riigihangete hankelepingu lõppemise andmed esitanud hilinemisega.
  - b) Hankija on eksinud ühe riigihanke hankelepingu sõlmimise järgselt lepingu maksumuse esitamisel.
  - c) Hankija on jätnud kahes riigihankes hankelepingu muutmise teate esitamata või esitanud väärad andmed.
  - d) Hankija on ühes riigihankes lõpetanud hankelepingu ettenähtud kuupäevast hiljem.
- 2.2. Lisaks on Rapla Vallavalitsusele tehtud tähelepanekuid ja antud soovitusi seoses:
  - a) vastuoludega riigihanke alusdokumentides,
  - b) hanke eeldatava maksumuse määramisega,
  - c) ooteaja rikkumisega,
  - d) lepingu ja selle lisade tagasiulatuva sõlmimisega,
  - e) otsuste koostamisega ja otsustest teavitamisega;
  - f) hankelepingu kestusega ja tööde teostamise ajaga.

3. Riigihangete seaduses sätestatud korrast kinnipidamise kontrollimine

3.1. Riigihangete registrile andmete esitamise õiguspärasus

3.1.1. Hankelepingu lõppemise andmete esitamine

RHS § 83 lg 7 sätestab, et hankija esitab 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist registrile järgmise teabe: 1) hankelepingu tegelik maksumus; 2) hankelepingus tehtud muudatused, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud. Kui leping muudeti, näiteks pikendati täitmise tähtaega, siis lõpetamise kuupäev ja registrile andmete esitamise tähtpäev tuleneb tegelikust lepingu lõppemisest. Lähtudes võlaõigusseadusest (edaspidi: VÕS) saab lepingu lõpetamise kuupäevaks olla päev, millal mõlema lepingu poole kohustused on täidetud.

Järelevalvemenetluse käigus on tuvastatud, et hankija on RHS § 83 lg 7 sätestatud tähtaega eiranud ja esitanud hankelepingu lõppemise kohta teavet hilinemisega:

1. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla linna keskväljaku rajamine. Ehitustööd“, viitenumber 192362, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenevalt 18.12.2018, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 25.07.2019 ehk 7 kuud ja 7 päeva pärast hankelepingu lõppemist.
2. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla valla kattega teede remont“, viitenumber 196439, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenevalt 23.10.2018, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 18.06.2022 ehk 3 aasta, 7 kuud ja 26 päeva pärast hankelepingu lõppemist.
3. Lihthanke „Side tn silla ehitamine“, viitenumber 197185, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenevalt 06.12.2018, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 15.04.2019 ehk 4 kuud ja 9 päeva pärast hankelepingu lõppemist.
4. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla valla teede ja tänavate talihooldus 2018-2021“, viitenumber 201308, tulemusel 1., 2., 4. ja 6. osas sõlmitud hankeleping lõppes 11.05.2021, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse ning osades 3., 5., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15. ja 16. sõlmitud hankelepingud lõppesid 30.04.2021 tähtaja möödumisel. Hankelepingute lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 24.11.2021. Seega teavitas hankija eRHR-i hankelepingu lõppemisest 1., 2., 4. ja 6. osa kohta 6 kuud ja 13 päeva ning 3., 5., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15. ja 16. osa kohta 6 kuud ja 25 päeva pärast hankelepingu lõppemist.
5. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla Lasteaed Päkapiikk energiatõhususe parandamine. Ehitustööd“, viitenumber 204396, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes 24.09.2019, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 18.08.2022 ehk 10 kuud ja 25 päeva pärast hankelepingu lõppemist.
6. Lihthanked „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174, tulemusel 3. osas sõlmitud hankeleping lõppes 29.07.2021, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 24.08.2022 ehk 1 aasta ja 26 päeva pärast 3. osa hankelepingu lõppemist.
7. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Väljataguse – Raela kergliiklustee ehitamine“, viitenumber 235364, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes 02.12.2021, mil hankija tasus

töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 06.01.2022 ehk 35 päeva pärast hankelepingu lõppemist.

8. Avatud hankemenetlusega riigihanke „Pneumohalli vundamendi ja tehniliste kommunikatsioonide rajamine“, viitenumber 238348, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes 24.05.2022, mil hankija tasus töövõtjale viimase makse. Hankelepingu lõppemisest on hankija teavitanud eRHR-i andmetel 18.08.2022 ehk 2 kuud ja 25 päeva pärast hankelepingu lõppemist.

RHS § 83 lg 7 reguleerib olukordi, kus hankelepingu täitmine on lõppenud. Hankijal tuleb hankelepingu täitmise järel esitada teave hankelepingu täitmise põhiomaduste kohta, kuna need võivad erineda riigihanke alusdokumentides märgitust.¹

Tulenevalt VÕS-st lõpeb leping üldjuhul mõlemapoolsete kohustuste täitmisega, poolte kohustuseks on mh töövõtja kohustus töö tellijale üle anda, tellija kohustus töö üle vaadata ja vastu võtta, samuti tellija kohustus maksta tasu. Seega, olukorras, kus pakkuja on omapoolsed lepingujärgsed kohustused hankija ees täitnud (st teostanud lepingujärgsed tööd) ei saa lugeda lepingut veel lõppenuks, kui täitmata on ülejäänud VÕS-is sätestatud lepingulised kohustused, mis on lepingu lõppemise eeldusteks, sh tööde vastuvõtmine tellija poolt ja tasu maksmine töövõtjale.

Seega edasises hankepraktikas tuleb hankijal lepingute lõpetamise andmete esitamisel eRHR-ile märkida lepingute lõppemise kuupäevaks tähtpäev, millal on täidetud mõlemapoolselt kõik lepingulised kohustused. Samuti tuleks hanketeades märkida lepingute kestuseks eeldatav mõlemapoolsete lepinguliste kohustuste täitmise aeg ning sõlmitud hankelepingute kohta eRHR-ile andmete esitamisel² märkida lepingu tähtajaks eeldatav mõlemapoolsete lepinguliste kohustuste täitmise aeg. Hankelepingu täitmise perioodi, kui see erineb lepingu kestusest, soovitage märkida hanketeates mõnel muul väljal, kuna hanketeade peab sisaldama ka ehitustööde tegemise ajakava, või teistes riigihanke alusdokumentides. Eelmärgitust käsitlusest lähtumisel peaks hankija edasises hankepraktikas lahenema hankelepingute lõppemise teabe eRHR-ile hilinemisega esitamise probleem.

Lisaks märgime, et üldjuhul on tööde üleandmine, arve esitamine ja arve tasumine lepinguga reguleeritud ja hankija jaoks prognoositav. Siinjuures tuleb hankijal lepingus vastava regulatsiooni sätestamisel lähtuda VÕS §-s 82¹ toodust. Samast §-st tuleb juhinduda ka olukordades, kus leping ei sätesta tasu maksmise päeva või tähtaega. VÕS § 82¹ lg 1 järgi muutub tasu sissenõutavaks hiljemalt 30. päeval alates arve või muu sellise maksettepaneku võlgniku kätte jõudmisest. Seda siiski vaid juhul, kui võlgnik ei saa arvet enne kauba, teenuse või muu hüve kätte (näiteks kestvuslepingute puhul) saamist või kui ta on kauba, teenuse või muu hüve kätte saanud, kuid pole selge, millal arve tema kätte jõuaks. Sellistel juhtudel hakatakse tähtaega lugema alates hüve kättesaamisest.³ VÕS § 82¹ lg 3 sätestab, et võlgnik, kes on RHS § 5 lg-s 2 nimetatud isik, ei või tugineda kokkuleppele, millega nähakse ette 30 päevast pikem maksetähtaeg, välja arvatud juhul, kui lepingus on sõnaselgelt teisiti kokku lepitud ja kui see tuleneb objektiivselt lepingu olemusest või erelistest tunnusoostest. Lõige 4 keelab kokkuleppe, millega nähakse hankijast võlgnikule 60 päeva ületav maksetähtaeg. Euroopa Kohus selgitab kohtuasjas C-585/20, et ametiasutustel, kes teevad märkimisväärsele hulgale ettevõtjatele suunatud makseid, on palju kindlamad, prognoositavamad ja pidevamad tuluvood, kui ettevõtjatel, nad võivad saada rahalisi vahendeid soodsamatel tingimustel kui ettevõtjad ja

¹ S. Elias, M. Parind, M.A. Simovart. § 83, kommentaar 14, lk 468. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

² Rahandusministeeriumi koostatud juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamise (kättesaadav veebis: <https://fin.ee/media/5555/download>) punktis 1 „Hankelepingu sõlmimise järgselt andmete esitamine“ on selgitatud: „Lepingu täitmise tähtajaks tuleb märkida kavandatud lepingu lõppemise tähtpäev. Leping loetakse lõppenuks, kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees)“.

³ Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seletuskiri. 13.09.2010 algatatud ning 12.01.2011 vastu võetud eelnõu 813 SE „Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus“.

nad ei sõltu oma eesmärkide saavutamisel nii palju stabiilsete ärisuhete loomisest nagu ettevõtjad. Lisaks kaasneb nende ametiasutuste pikkade maksetähtaegadega – nagu ka hilinevad maksimisega nende ettevõtjate jaoks – põhjendamatu kulu, mis suurendab ettevõtjate likviidsuskitsikusi ja raskendab nende finantsjuhtimist, peale selle võivad pikad maksetähtajad kahjustada ka nende ettevõtjate konkurentsivõimet ja kasumlikkust, sest nad peavad hilinevad maksimise tõttu otsima rahalisi vahendeid väljastpoolt.⁴

Lihthangetes viitenumbriga 197185 ja 214174 hankelingu lõppemise andmete esitamisega eRHR-ile enam kui 30 päeva pärast hankelingu lõppemist eiras hankija RHS § 83 lg 7 ja § 125 lg 10 nõudeid.

Avatud hankemenetlusega riigihangetes viitenumbriga 192362, 196439, 201308, 204396, 235364 ja 238348 hankelingu lõppemise andmete esitamisega eRHR-ile enam kui 30 päeva pärast hankelingu lõppemist eiras hankija RHS § 83 lg 7 nõudeid.

Lisaks juhib Rahandusministeerium tähelepanu järgmistele järelevamenetluses selginenud asjaoludele:

1. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et lihthanke „Rapla keskväljaku ehitustööde omanikujärelevalve“, viitenumber 191563, tulemusel sõlmitud hankelingu lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 29.01.2019, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 19.12.2018.

Hankija selgitas, et peab hankelingu lõpetamise kuupäevaks 19.12.2018, kui esitati akt ja arve tehtud tööde eest. 28.01.2019 tasus hankija töövõtjale viimase makse, makse oli sooritatud pärast kasutusloa väljastamist. Pärast makse teostamist esitati hankelingu lõpetamise teade. Hankija lisas, et riigihange korraldati enne kohaliku omavalitsuse reformi, seega ei pruugi hankija poolt välja toodud kuupäevad olla tõesed.

2. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla valla kattega teede remont“, viitenumber 196439, tulemusel sõlmitud hankelingu lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 23.10.2018, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 31.08.2018.
3. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et lihthanke „Side tn silla ehitamine“, viitenumber 197185, tulemusel sõlmitud hankelingu lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 06.12.2018, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 06.11.2018.
4. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et avatud hankemenetlusega riigihankes „Rapla valla teede ja tänavate talihooldus 2018-2021“, viitenumber 201308, tulemusel 1., 2., 4. ja 6. osas sõlmitud hankelingu lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 11.05.2021, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 30.04.2021.
5. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla Lasteaed Päkapike energiatõhususe parandamine. Ehitustööd“, viitenumber 204396, tulemusel sõlmitud hankelingu lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 24.09.2019, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 15.09.2019.
6. Järelevamenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et lihthanke „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174,

---

⁴ 20.10.2022 Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-585/20, BFF Finance Iberia SAU vs Gerencia Regional de Salud de la Junta de Castilla y Leon, p 51.

tulemusel 1. osas sõlmitud hankeleping lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 24.11.2020, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 04.11.2020. Samas riigihankes lõppes eRHR-i andmetel 2. osas hankeleping 29.07.2020, kuid raamatupidamise väljavõttest tuleneb, et hankija tasus töövõtjale viimase makse 12.01.2021. 3. osas lõppes hankeleping eRHR andmetel 19.07.2021, hankija tasus töövõtjale viimase makse 29.07.2021.

7. Järelevalvemenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et avatud hankemenetlusega riigihanke „Väljataguse – Raela kergliiklustee ehitamine“, viitenumber 235364, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 02.12.2021, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 01.11.2021.
8. Järelevalvemenetluses hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tulenes, et avatud hankemenetlusega riigihanke „Pneumohalli vundamendi ja tehniliste kommunikatsioonide rajamine“, viitenumber: 238348, tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes hankijapoolse viimase makse tasumisega 24.05.2022, kuid eRHR-i andmetel on leping lõppenud 20.05.2022.

Eelnevalt nimetatud juhtumitel on tegemist hankija poolt eRHR-ile esitatud eksitava infoga hankelepingu lõppemise kuupäeva osas.

3.1.2. Hankelepingu maksumuse andmete esitamine

Järelevalvemenetluses tuvastati, et hankija on eksinud hankelepingu sõlmimise järgselt lepingu maksumuse andmete esitamisel avatud hankemenetlusega riigihankes „Lasteaiale Päkapiikk moodulrühma rent“, viitenumber 239665. Hankija on märkinud hanke eeldatavaks maksumuseks 166 000 eurot. Hindamiskriteeriumitena on märgitud lasteaia Päkapiikk moodulrühma rent 36 kuuks osakaaluga 80 ja võimalik väljaostu hind osakaaluga 20. Hankija on hankelepingu sõlmimisel, märkinud lepingu maksumuseks 6 043,60 eurot, mis on võrdne eduka pakkumuse maksumusega. Hankelepingu kestuseks on märgitud 36 kuud.

Hankija poolt edastatud raamatupidamise väljavõttest tuleneb, et hankija on tasunud edukale pakkujale riigihanke raames iga kuu 6 043,60 eurot alates hankelepingu sõlmimisest. Seega on hankelepingu maksumusena esitatud kuutasu, mitte lepingu kogumaksumus.

RHS § 83 lg 7 kohaselt tuleb hankijal 30 päeva jooksul esitada eRHR-ile lepingu täitmise lõppemise teabe kahe asjaolude grupi kohta: hankelepingu tegelik maksumus ning hankelepingus tehtud muudatused, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud. Juhul, kui RHS § 123 alusel on hankelepingu maksumust võrreldes pakkumusega muudetud, tuleb esitada hankija poolt makstud tegelik hind.⁵

Rahandusministeerium selgitab, et eRHR-is kandub eduka pakkumuse maksumus lepingu andmetesse hindamiskriteeriumite lehelt, kui seal on maksumust küsitud. Hankijal tuleb kontrollida andmeid ja vajadusel neid korrigeerida. Sõlmitud lepingu maksumuseks ei saa olla 0 eurot või ühikuhind. Lepingu maksumuseks tuleb märkida:

- a) Eduka pakkumuse maksumus, kui pakkumuse maksumus on esitatud kogu lepingu eseme kohta.
- b) Hankelepingu täitmisel eeldatavalt pakkujale makstav kogusumma, kui pakkumuses ega lepingus ei fikseerita lepingu kogumaksumust.

---

⁵ S. Elias, M. Parind, M.A. Simovart. § 83, kommentaar 14, lk 468. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

- c) Ideekonkursil kõikidele osalejatele makstud osalemistasud ja/või määratud auhinnad.
- d) Asjade, üürimise, liisimise, rentimise korra asja jääkväärtust sõlmitud lepingu maksumuse hulka ei arvestata, kui hankija ei ole selgelt eseme väljaostu hankes ette näinud.
- e) Laenulepingu korral on lepingu maksumuseks teenustasud, nt lepingu sõlmimise tasu ja intress. Laenatavat summat lepingu maksumuse hulka ei arvestata.⁶

Seega juhul kui pakkumuses esitati ühikuhinnad (nt tüki hind, kuu maksumus, aasta maksumus), siis tuleb hankijal välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel pakkujale makstav tasu kokku.⁷

3.1.3. Hankelepingu muutmise andmete esitamine

RHS § 83 lg 7 näeb ette, et hankija esitab 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist riigihangete registrile muuhulgas teabe, et hankelepingus tehtud muudatustest, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud.

RHS § 123 lg 5 kohaselt esitab hankija RHS § 123 lõike 1 punkti 3 (samalt ettevõtjalt täiendavate asjade ostmine või täiendavate teenuste või ehitustööde tellimine) või punkti 4 (muudatuse põhjustavad hoolsale hankijale ettenägematud asjaolud) alusel tehtud muudatuse kohta registrile hankelepingu muutmise teate kümne päeva jooksul muudatuse tegemisest arvates.

Nagu iga muugi riigihankeõiguse rikkumise puhul, on hankelepingu muudatuste tegemise kohta info olemasolu esmane eeldus, et lisaks riiklikule ja haldusjärelevalvele saaks tõhusalt toimida ka nn konkureerivate ettevõtjate järelevalvele tugineb õiguskaitseüsteem (riigihanke vaidlustusmenetlus). Teistel ettevõtjatel on üldjuhul raske või isegi võimatu saada teada hankelepingusse tehtud muudatusest.⁸

Seoses hankelepingu kehtivusajal hankelepingu muudatuste andmete esitamisega eRHR-ile on Rahandusministeerium selgitanud järgmisi aspekte⁹:

- a) Riigihanke (menetluse) tulemusel sõlmitud lepingut võib muuta ainult kooskõlas RHS §-s 123 sätestatuga. Kahel juhul tuleb lepingu muudatuste kohta 10 päeva jooksul pärast muudatuse tegemist esitada eRHR-ile (enne lepingu lõppemist) hankelepingu muutmise teade: (i) samalt pakkujalt ostetakse täiendavaid asju, teenuseid või ehitustöid, mille järele on hankijal tekkinud vajadus ja mida riigihanke alusdokumendid ei sisaldanud, juhul kui pakkuja vahetamine põhjustaks hankijale olulist ebamugavust või märkimisväärseid lisakulusid ega oleks majanduslikel või tehnilistel põhjustel võimalik tulenevalt asjade, teenuste või rajatiste asendatavuse või koostoimimise vajadusest, kusjuures ühegi muudatuse väärtus ei ületa 50% hankelepingu algsest maksumusest (RHS § 123 lg 1 p 3); (ii) muudatuse põhjustavad hoolsale hankijale ettenägematud asjaolud, kusjuures hankelepingu üldist olemust ei muudeta ning ühegi muudatuse väärtus ei ületa 50% hankelepingu algsest maksumusest (RHS § 123 lg 1 p 4).

⁶ Rahandusministeeriumi koostatud juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Veebruar 2022. Kättesaadav veebis: <https://fin.ee/media/5555/download>

⁷ Rahandusministeeriumi koostatud juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Veebruar 2022. Kättesaadav veebis: <https://fin.ee/media/5555/download>

⁸ M.A. Simovart. § 123 kommentaar 63, lk 835. M.A. Simovart, M.Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

⁹ Vt Juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Rahandusministeerium, veebruar 2022, lk 3.

- b) Hankelepingu muutmise teate esitamiseks peab hankija käivitama eRHR-is tegevuse „Lepingu andmete parandamine“ ja korrigeerima „Lepingud“ lehel vastava hankelepingu andmeid. Kui lepingu maksumus ei muutu või RHS § 123 lg 1 p 3 või 4 raames muudetakse ka hankelepingu tähtaega, siis tuleb „Hanke teated“ lehel koostamisel seisundis muutmise teate osa II p-s 1.4 „Lühikirjeldus“ täiendada teksti. Lepingu andmete parandamise tegevuse lõpetamisel tuleb teate eRHR-ile esitamiseks valida „Lõpeta tegevus“ (mitte „Lõpeta tegevus ilma teadet esitamata“). Ka töövõtja (pakkuja) vahetumise korral on soovitatav andmeid parandada vahetult muudatuse tegemise järgselt muutmise teatega.
- c) Kui hankelepingut on muudetud muul alusel, kooskõlas RHS § 123 lg 1 p-de 1-2 või 5-7 sätestatuga, siis enne lepingu tegelikku lõppemist lepingu muudatuse (sh tähtaja pikendamise) kohta andmeid eRHR-ile esitama ei pea. Lepingu muudatustest, mille kohta ei tulnud esitada hankelepingu muutmise teadet, peab hankija teatama lepingu lõpetamise andmetest.
- d) Hankija peab esitama eRHR-ile teabe muudatuste laadi, ulatuse, muutmise põhjuste ja maksumuse suurenemise kohta vastavalt lepingu muutmisel kohaldada RHS § 123 lg 1 vastavale punktile ja esinevatele faktilistele asjaoludele.

Järelevamenetluses tuvastati, et hankija on eiranud RHS § 83 lg 7 nõudeid ning jätnud esitamata hankelepingu kohta andmed või RHS § 123 lg 5 nõuet esitada eRHR-ile hankelepingu muutmise teate kümne päeva jooksul muudatuse tegemisest arvates järgnevas riigihangetes:

1. Hankija sõlmis lihthanke „Rapla keskväljaku ehitustööde omanikujärelevalve“, viitenumber 191563, tulemusel 13.03.2018 hankelepingu. Hankelepingu täitmise tähtpäevaks eRHR-is lepingu lõpetamise andmetes on märgitud 19.12.2018, tegelikult lõppes leping 29.01.2019 ehk 10 kuud ja 16 päeva pärast hankelepingu sõlmimist. Hanketeate p-i II.2) kohaselt oli hankelepingu kestuseks märgitud „omanikujärelevalveteenus ehitustööde perioodil“ puhul 8 kuud. Seega oli hankelepingu tegelik kestus 2 kuud ja 16 päeva pikem. eRHR-ile esitatud hankelepingu lõpetamise andmetest, aga ka hanketeadetest ei nähtu, et hankelepingut oleks muudetud.

Järelevamenetluses hankija kirjalikku muudatust ei esitanud, vaid selgitas üksnes, et hankelepingut pikendati. Omanikujärelevalve leping oli hankija selgituste kohaselt seotud ehitustöödega ning ehitustööde teostamine pikenes, sest Elektrilevi OÜ ei suutnud õigeaegselt tagada liitumispunkti väljaehitamise ning seadistamise ja kasutuselevõttu. Eraldi hankelepingu muudatust ei sõlmitud, sest hankijal puudus teave Elektrilevi OÜ tööde teostamise kohta.

Tulenevalt ülaltoodust peab hankija lepingu muudatuse, mille puhul ei tulnud esitada hankelepingu muutmise teadet (muuhulgas tähtaja pikendamine), kohta teatama lepingu lõpetamise andmetes. Seega on hankija rikkunud RHS § 83 lg 7 nõuet.

2. Lihthankes „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174, on hankija muutnud 1. osas 12.02.2020 sõlmitud hankelepingut RHS § 123 lg 1 p-de 3 ja 4 alusel 01.09.2020. eRHR-is on hankija küll märkinud „lepingus tehtud muudatused, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud“ järgmise selgituse: „Tulenevalt Riigihanke seaduse § 123 lõike 1 punktidest 3 ja 4: (1) Hankijal on õigus sõlmitud hankelepingut muuta uut riigihanget korraldamata, kui: 3) samalt pakkujalt ostetakse täiendavaid asju, teenuseid või ehitustöid, mille järele on hankijal tekkinud vajadus ja mida riigihanke alusdokumendid ei sisaldanud, juhul kui pakkuja vahetamine põhjustaks hankijale olulist ebamugavust või märkimisväärseid lisakulusid ega oleks majanduslikel või tehnilistel põhjustel võimalik tulenevalt asjade, teenuste või rajatiste

asendatavuse või koostoimimise vajadusest, kusjuures ühegi muudatuse väärtus ei ületa 50 protsenti hankelepingu algsest maksumusest; 4) muudatuse põhjustavad hoolsale hankijale ettenägematud asjaolud, kusjuures hankelepingu üldist olemust ei muudeta ja ühegi muudatuse väärtus ei ületa 50 protsenti hankelepingu algsest maksumusest;

Rapla-Järvakandi-Kergu maantee äärde kergliiklustee projekteerimisel tekkis vajadus põhiprojekti täiendamiseks ja kaasajastamiseks. Lisandunud on tellija soov rajada kergliiklustee ka Suurearu -Sillakõrtsu ja Väljataguse tee äärde. Lisanduv lõik loob täiendava võimaluse kergliiklusteed kasutada Juula ja Väljataguse küla elanikel.“

RHS § 123 lg 5 kohaldub kõikidele muudatustele, mis on tehtud RHS § 123 lg 1 p 4 alusel ja teate esitamata jätmisega on hankija läinud vastuollu RHS § 123 lg-ga 5.

Lihthankes „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174, on hankija muutnud ka 3. osas 11.02.2020 sõlmitud hankelepingut 11.01.2021. Hankija avaldas hankelepingu muutmise teate eRHR-is 26.02.2021, s.t 46 päeva pärast hankelepingu muudatuse sõlmimist.

RHS § 123 lg 5 kohaselt peab hankija esitama hankelepingu muutmise teate kümne päeva jooksul muudatuse tegemisest arvates. Seega avaldades hankelepingu muutmise teate 46 päeva pärast hankelepingu muudatuse sõlmimist on hankija läinud vastuollu RHS § 123 lg-ga 5.

Muuhulgas vajab märkimist, et hankija on sama lihthanke (viitenumbriga 214174) 3. osa tulemusel sõlmitud hankelepingu 11.01.2021 muudatuse kohta esitanud eRHR-is 26.02.2021 hankelepingu muutmise teate (teate ID: 2264901) ning märkinud eRHR-is hankelepingu lõpetamise andmetes, et lepingu tingimused muutusid. Hankija põhjendas eRHR-is muudatust (mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud): „*lepingu tähtaega pikendati*“. Seega on hankija ühe muudatuse kohta esitanud nii hankelepingu muutmise teate, kui ka märkinud eRHR-is muudatuse selles andmeväljas, mis käsitleb hankelepingu muudatust, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitata.

Selgitame, et hankelepingu muutmise teade esitatakse muudatuse kohta, mis on tehtud RHS § 123 lg 1 p 3 ja p 4 alusel. Muul juhul, kooskõlas RHS § 123 lg 1 p-de 1-2 või 5-7 sätestatuga, esitatakse andmed muudatuse kohta hankelepingu lõpetamise andmetes eRHR-is.

3.1.4. Hankelepingu lõpetamine hankelepingus ettenähtud tähtpäevast hiljem

Lihthanke „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174, tulemusel sõlmis hankija 1. osas hankelepingu 01.07.2020. Lepingu täitmise tähtaeg eRHR-is on 01.07.2020. Niisamuti tuleneb ka järelevalvemenetluses hankija edastatud lepingu „Töövõtuleping nr 12-13/54“ p-des 7.2 ja 7.3: „7.2. Töövõtja kohustub saavutama Töö lõpliku valmiduse ja andma Töö Tellijale üle hiljemalt 01.07.2020.a. 7.3. Peale Töö üleandmist kehtib Leping kuni kohustuste täitmiseni mõlema Poole poolt“. Lepingu p 3.7 näeb ette, et Tellija tasub akti alusel koostatud arve hiljemalt neljateistkümne kalendripäeva jooksul peale arve tasumist. Sisuliselt tähendab see seda, et hankeleping pidi lõppema hiljemalt 15.07.2020. Järelevalvemenetluses hankija raamatupidamise väljavõttest tuleneb, et hankeleping lõppes 29.07.2021, kuid eRHR-i andmete kohaselt lõppes hankeleping 19.02.2022. Hankelepingu muudatust kontrollijale teadaolevalt vormistatud ega edastatud ei ole, eRHR-is märgitu kohaselt ei ole hankelepingu tingimusi muudetud ega esinenud ettevõtja poolseid rikkumisi, mille tulemusena kohaldati õiguskaitsevahendit.

Sama lihthanke tulemusel 3. osas sõlmitud hankelepingut on hankija muutnud pikendades tööde teostamise tähtaega kuni 01.04.2021. Samas eRHR-i hankelepingu lõppemise andmetest

nähtub, et hankeleping lõppes 19.07.2021 ning hankija raamautpidamise andmetest 29.07.2021 hankijapoolse viimase makse tasumisega. Hankija ei edastanud järelevamenetluses kontrollijale hankelepingu muudatust, millega pikendati lepinguliste tööde teostamise tähtaega vähemalt kuni 19.07.2021. Sarnaselt ülaltoodud 1. osa hankelepinguga ei ole eRHR-is märgitu kohaselt hankelepingu tingimusi muudetud ega esinenud ettevõtja poolseid rikkumisi, mille tulemusena kohaldati õiguskaitsevahendit. Hankija selgitas, et vastav lepingu lisa on kindlasti olemas, kuid töötajate vahetumise tõttu on raskusi dokumendi leidmisega.

Arvestades, et hankija ei ole lepingute täitmise tähtpäeva edasilükkamist käsitletud ettevõtja poolse rikkumisena, tuleb järeldada, et lepingute täitmise tähtpäeva on pikendatud hankija ja töövõtja kokkuleppel. Selgitame, et olukorras, kus töövõtja ei ole täitnud hankelepingust tulenevaid kohustusi tähtaegselt, ei ole tegemist hankelepingu muutmisega RHS § 123 lg 1 tähenduses ning sellisel juhul tuleb juhinduda VÕS-i regulatsioonist, muuhulgas kohustuste täitmiseks täiendava tähtaja andmisest VÕS § 114 tähenduses. Antud juhul hankija seda järelevamenetluses esitatud dokumentide põhjal teinud ei ole.

4. Tähelepanekud ja soovitused

4.1. Vastuolud riigihanke alusdokumentides

Järelevamenetluses leidis tuvastamist, et hankija märkis hanketeates ja/või riigihanke alusdokumentides hankelepingu sõlmimiseks kuupäeva, mis erineb tegelikust hankelepingu sõlmimise kuupäevast:

1. Hankija korraldas avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla linna keskväljaku rajamine. Ehitustööd“, viitenumber 192362. Hanketeate p-i II.2.7) kohaselt oli hankelepingu kestuseks märgitud ajavahemik 01.03.2018 – 01.11.2018. Erinevalt hanketeates esitatud hankelepingu kestusest on järelevamenetluses hankija poolt edastatud leping sõlmitud 05.03.2018. Järelikult ei lange hanketeates esitatud hankelepingu alguskuupäev ja hankelepingu sõlmimise tegelik kuupäev kokku, sest riigihanke alusdokumentide kohaselt oleks pidanud leping olema sõlmitud 01.03.2018.
2. Hankija korraldas avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla valla teede ja tänavate talihooldus 2018-2021“, viitenumber 201308. Hanketeate p-i II.2.7) kohaselt on hanke kõigis 16. osas märgitud hankelepingu tähtajaks 01.11.2018 – 30.04.2021. Sama on sätestatud ka riigihanke alusdokumendi lepingu projekti p-s 3.1 ja tehnilise kirjelduse p-s 1.4. Erinevalt hanketeates esitatud hankelepingu kestusest on eRHR-is hankelepingu sõlmimisel märgitud hankelepingu sõlmimise kuupäevaks riigihanke 1., 2., 4., 6., 8., 9., 14., 15. ja 16. osas 06.12.2018. Riigihanke 3., 5., 10., 11., 12. ja 13. osas on märgitud hankelepingu sõlmimise ajaks 18.12.2018. Seega on hankelepingu sõlmitud vastavalt 6 ja 18 päeva hiljem kui hanketeates ja riigihanke alusdokumentides on ette nähtud.
3. Hankija korraldas avatud hankemenetlusega riigihanke viitenumbriga 204396 „Rapla Lasteaed Päkapiikk energiatõhususe parandamine. Ehitustööd“. Hanketeate p-i II.2.7) kohaselt on hankelepingu kestuseks märgitud 01.04.2019 – 23.08.2019. Sama kestus on märgitud ka riigihanke alusdokumendi p-s 4.2 ja lepingu projekti p-is 3.1. Erinevalt hanketeates esitatud hankelepingu kestusest on eRHR-is hankelepingu sõlmimisel märgitud hankelepingu sõlmimise kuupäevaks 11.04.2019. Hankija edastas järelevamenetluse käigus riigihanke tulemusel osauhinguga Expolio 11.04.2019 sõlmitud töövõtulepingu 12-12/92. Töövõtulepingu p-i 3.1 kohaselt alustab töövõtja ehitustöödega 09.04.2019 ehk sisuliselt pidi töövõtja alustama töödega kaks päeva enne lepingu sõlmimist. Seega on hankeleping on sõlmitud 11 päeva hiljem kui hanketeates

ja riigihanke alusdokumentides on ette nähtud ning töövõtja on alustanud ehitustöödega 2 päeva enne hankelepingu sõlmimist.

Vastuolud riigihanke alusdokumentides on ühemõtteliselt lubamatud ja eksitavalt või ebapiisavalt koostatud riigihanke alusdokumendi eest vastutab alati hankija.¹⁰ Riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimused ei või olla eksitavad ega vastuolulised, vaid peavad tagama läbipaistva ja võrdse menetluse kõikidele osalejatele. Olukorras, kus hankija määratleb hanketeates lepingu kestuseks erineva perioodi, eksitab riigihankes huvitatud isikuid ning sellisel juhul ei ole tagatud riigihanke üldpõhimõtete järgimine eelkõige läbipaistvuse ja kontrollitavuse seisukohast (RHS § 3 p 2).

Hankeleping sõlmitakse riigihanke alusdokumentides ettenähtud tingimustel ja vastavuses edukaks tunnistatud pakkumusega (RHS § 120 lg 1). Hankijal tuleb hanketeates ja muudes riigihanke alusdokumentides määratud hankelepingu kestusest ja/või algus ja lõppkuupäevast kinni pidada. Hankelepingut ei ole lubatud sõlmida tagasiulatuvalt.

Lisaks, RHS § 181 lg 3 kohaselt vastutab hankija tema poolt eRHR-ile esitatud andmete õigsuse eest. eRHR ei kontrolli esitatud andmete õigsust ega vastavust RHS-le või muudele õigusaktidele. Hankija peab registri kasutamisel järgima üldist hoolsuskohustust.¹¹

4.2. Hanke eeldatava maksumuse määramine

Riigihangete seisukohast on riigihanke planeerimise etapis oluline, et hankija määraks riigihanke eeldatava maksumuse korrektselt ja läbimõeldult, see tagab õigete menetlusreeglite valiku ja minimeerib probleeme, mis võivad tekkida seoses põhjendamatult madala või ebamõistlikult kõrge maksumusega pakkumustega. Samas ka, kui vaidlustatakse mõni hankija otsus, peab hankija olema suuteline põhjendama ja vajadusel ka tõendama, kuidas hankelepingu eeldatav maksumus määrati.

Järelevalvemenetluse käigus tuvastati, et hankija jättis avatud hankemenetlusega riigihankes „Rapla valla teede ja tänavate talihooldus 2018-2021“, viitenumber 201308, hanke eeldatava maksumuse määramata.

Eeldatava maksumuse määramine on oluline nii õige hankemenetluse liigi valimiseks, kui ka vajadusel hankija kaitseks lükkamaks tagasi pakkumusi, mis ületavad hankija rahalisi võimalusi.

Järelevalvemenetluse käigus on hankija selgitanud, et tegemist oli haldusreformi järgse suure vallaülese esimese talihoolduse hankega, mille eeldatava maksumuse aluseks oli võimalik võtta üksnes eelmiste perioodide talihoolduse kulud ühinenud valdade eelarvete täitmise järgi. Muud kirjalikku informatsiooni eeldatava maksumuse kohta ei ole võimalik esitada. Talihoolduse kulude planeerimine on väga keeruline, sest kulud sõltuvad otseselt ilmastikust ja kuna tegemist on elutähtsa teenuse osutamisega, ei ole neid võimalik ka hooldeperioodil piirata või peatada.

4.3. Ooteaja rikkumine

Hankija korraldas avatud hankemenetlusega riigihanke „Lasteaiale Päkapiikk moodulrühma rent“, viitenumber 239665. 30.08.2021 esitati riigihankes 2 pakkumust. Hankija avaldas 21.09.2021 eRHR-is Rapla Vallavalitsuse 20.09.2021 korralduse nr 505 „Riigihanke nr 239665 „Lasteaiale Päkapiikk moodulrühma rent“ tulemuste kinnitamine“. eRHR-i andmetest nähtub, et hankija sõlmis lepingu 29.09.2021 ehk 8 päeva pärast teate esitamist, millele järgneb hankelepingu sõlmimine.

¹⁰ Vt. RKKHo 13.06.2013 nr 3-3-1-24-13, p 39

¹¹ M. Tork. § 181, kommentaar 21, lk 1030. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

RHS § 120 lg 2 näeb ette, et hankija ei või anda nõustumust hankelepingu sõlmimiseks enne 14 päeva möödumist teate esitamisest otsuse kohta, millele järgneb hankelepingu sõlmimine. Sama paragrahvi lg 4 kohaselt on enne ooteaja möödumist sõlmitud hankeleping tühine.

Kohustuslik ooteaeg teenib kahte eesmärki. Neist esimene on võimaldada huvitatud isikute vaidlustada pakkumuse edukaks tunnistamine enne lepingu sõlmimist. Seeläbi tagatakse riigihankest huvitatud isikutele tõhus õiguskaitse. Reeglina pärast hankelepingu sõlmimist hankija otsuseid vaidlustada ei saa (vt RHS § 289 lg 1, halduskohtumenetluse seadustik § 267 lg 4).¹² Ooteaja teine eesmärk on suunata riigihankevaidlused hankelepingu sõlmimise eelsesse perioodi, tagades seeläbi suurema õiguskindluse.¹³

Ülaltoodust saab järeldada, et hankija on rikkunud riigihankes „Lasteaiale Päkapiikk moodulrühma rent“, viitenumber 239665, lepingu sõlmimisel ooteaja nõuet.

4.4. Lepingu lisade tagasiulatuv sõlmimine

Järelevalvemenetluses leidis tuvastamist, et hankija on sõlminud hankelepingu lisasid tagasiulatuvalt:

1. Hankija sõlmis avatud hankemenetlusega riigihanke „Rapla valla kattega teede remont“, viitenumber 196439, tulemusel 05.06.2018 hankelepingu. 10.10.2018 allkirjastas hankija hankelepingu lisa „Kokkulepe. Lisa nr 4. 05.06.2018 sõlmitud Töövõtulepingu juurde“, mille punkti 3 kohaselt jõustub hankelepingu lisa tagasiulatuvalt alates 22.06.2018.
2. Hankija sõlmis lihthanke „Rapla valla kolme kergliiklustee projekteerimine“, viitenumber 214174, tulemusel 3. osas 11.02.2020 hankelepingu. Hankeleping p 6.4.2. näeb ette: „*Eelprojekti lõpliku valmimise ja Tellijale üleandmise tähtaeg 01.12.2020*“. 11.01.2021 allkirjastas hankija hankelepingu muutmise kokkuleppe „Töövõtulepingu 11.02.2020.a nr 12-13/55 muutmise lisa 1 (12-13/55-1) (Rapla-Märjamaa maantee äärde kergliiklustee projekteerimine“, mille punkti 1 kohaselt muudetakse lepingu punkti 6.4.2 ja sõnastatakse see järgnevalt: „*Eelprojekti lõpliku valmimise ja Tellijale üleandmise tähtaeg 01.04.2021*“. Seega tuleneb ülaltoodust, et hankija muutis hankelepingut tagasiulatuvalt ehk hankelepingu pooled sõlmisid hankelepingu muudatuse 42 päeva pärast kui eelprojekti lõpliku valmiduse ja hankijale üleandmise tähtaega. Rahandusministeerium peab vajalikuks märkida, et RHS § 214 sätestab riigihanke alusdokumentides, sh hanketeates, ettenähtust erinevatel tingimustel hanke- või raamlepingu sõlmimise väärtekoosseisu tunnused. Hankija kohustus lähtuda hanke- või raamlepingu sõlmimisel RHS § 120 lg-s 1 sätestatust on käsitletav keeluna sõlmida lepingut selles sättes nimetatust erineva sisuga, sh riigihanke alusdokumentidest hälbiva sisuga.¹⁴ Hankeleping tuleb sõlmida riigihanke alusdokumentides ettenähtud tingimustel, sest vastupidisel juhul ei ole riigihange eesmärgipärane ning seaks ohtu riigihanke läbipaistvuse ja riigihankes osalenud isikute võrdse kohtlemise.¹⁵

Praktika, kus hankija sõlmib lepingu või selle lisa tagasiulatuvalt on hankijate puhul ebatavaline ning seda ei saa kindlasti pidada heaks praktikaks. Ka ringkonnakohus on leidnud,

¹² E. Fels, E.-A. Roosik. § 120 kommentaar 12, lk 789. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

¹³ E. Fels, E.-A. Roosik. § 120 kommentaar 12, lk 789. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

¹⁴ M. Antonov. § 214, kommentaar 4, lk 1196. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

¹⁵ M. Antonov. § 214, kommentaar 4, lk 1196. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

et hankelepingu täitmine tagasiulatuvalt võimalik ei ole.¹⁶ Kui hanketeate ettenähtud tingimustel sõlmitavast hankelepingust tuleneb pooltele kohustusi, mis oleks pidanud sõlmimise kuupäevaks olema täitmisel, ei ole võimalik sõlmida hankelepingut või selle lisa tagasiulatuvalt selliselt, et sellega ei kaasneks hankelepingu rikkumist.

4.5. Otsuste koostamine ja otsustest teavitamine

Avatud hankemenetlusega riigihankes „Rapla linna keskväljaku rajamine. Ehitustööd“, viitenumber 192362, on riigihankes osalevaid ettevõtteid RHS § 47 lg 1 p-s 10 nimetatud otsusest teavitatud, avaldades neile eRHR-is 20.02.2018 pakkumuse edukaks tunnistamise protokoll. Protokollilises pakkumuse edukaks tunnistamise otsuses ei sisaldu vaidlustamisviiteid.

Märgime, et riigihankemenetluses vastuvõetud otsused (sh protokollid, juhul kui hankija käsitleb neid lõplike otsustena) peavad vastama haldusmenetluse seaduses sätestatud haldusakti nõuetele, sh sisaldama vaidlustamisviiteid. Ilma vaidlustamisviideteta võivad pakkujad käsitleda protokolle ekslikult eelotsustena, mitte lõplike otsustena ning minetada seetõttu otsuste vaidlustamise õiguse VaKo-s. Edasises hankepraktikas tuleb hankijal teavitada pakkujaid vastuvõetud otsustest RHS-is sätestatud korras, märkida otsustes viiteid asjakohastele õiguslikele alustele (tulenevalt RHS-ist) ja vaidlustuse esitamise korra. Osutame täiendavalt, et RHS 47 lg 4¹ kohaselt tuleb alates 01.06.2022 sellisele otsusele, millele järgneb hankelepingu või raamlepingu sõlmimine, hankijal lisada otsuse kohta esitatavale teatele märke perioodi pikkuse kohta, mille jooksul hankija ei või hankelepingut sõlmida (ehk ooteaeg).

4.6. Hankelepingu kestus ja tööde teostamisele ettenähtud aeg

Avatud hankemenetlusega riigihanke „Väljataguse – Raela kergliiklustee ehitamine“, viitenumber 235364, hanketeate p II.2.7) kohaselt on hankelepingu kestus 4 kuud. eRHR-i andmete järgi sõlmiti hankeleping 08.06.2021 ning lepingu lõpetamise andmetes on märgitud, et leping lõppes 01.11.2021, s.o 4 kuud ja 24 päeva pärast hankelepingu sõlmimist. Tegelikult lõppes hankeleping 02.12.2021, mil hankelepingu pooled olid mõlemapoolselt oma kohustused täitnud, s.o 5 kuud ja 24 päeva pärast hankelepingu sõlmimist. Seega on tegelikud hankelepingu täitmise andmed vastuolus hanketeate p-iga II.2.7).

Hankija selgitas järelevalvemenetluse käigus, 08.06.2021 sõlmitud hankelepingu teostamise tähtaeg oli fikseeritud neljaks kuuks, st 01.07.2021-01.11.2021. Hankija lisas, et lepingus oli fikseeritud tööde teostamise periood, mis vastab hanketeates näidatud tähtajale.

Tulenevalt ülaltoodust saab järeldada, et hankija on riigihankes lähtunud sellest, et eRHR-ile avaldamiseks esitatav hankelepingu kestus / lepingu täitmise tähtaeg kajastab üksnes ettevõtja (pakkuja) poolsete kohustuste täitmisele kuluvat ajavahemikku ega hõlma hankija poolsete lepinguliste kohustuste täitmisele (ennekõike ettevõtjapoolse täitmise vastuvõtmisele ja ettevõtjale kokkulepitud tasu maksmisele) kuluvat aega.

Hanke üldandmetes ja hanketeates (p II.2.7)) peab hankija märkima hankelepingu kestuse, aga ka ajakava.¹⁷ Pärast lepingu sõlmimist tuleb eRHR-ile teatada hankelepingu täitmise tähtaeg ning lepingu lõppedes ka hankelepingu tegelik lõpetamise kuupäev. Juhendis on Rahandusministeerium selgitanud, et leping loetakse lõppenuks/täidetuks, kui mõlema poole põhikohustused on täidetud, sh hankija kohustused pakkuja ees.¹⁸

¹⁶ V. Vaske. § 11 kommentaar 57, lk 157. M.A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Juura 2019.

¹⁷ Vt. direktiiv 2014/24/EL V lisa C osa „Hanketeates avaldatav teave (millele on osutatud artiklis 49)“ p 10: „Asjade tarnimise, ehitustööde tegemise või teenuste osutamise ajakava ja lepingu kehtivusaeg“

¹⁸ Rahandusministeeriumi koostatud juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Veebruar 2022. Kättesaadav veebis: <https://fin.ee/media/5555/download>

Järelikult peaks juba hanke üldandmetes ja hanketeates märgitav hankelepingu kestus hõlmama nii pakkuja kui ka hankija kohustuste täitmiseks kuluvat aega. Kuivõrd pakkumuse esitamisest huvitatud ettevõtjaid huvitab ennekõike neile hankelepingu täitmiseks (asjade tarnimiseks, teenuse osutamiseks või ehitustööde teostamiseks) määratud tähtaeg, on pakkujate võrdse kohtlemise ja riigihanke läbipaistvuse huvides vajalik, et lisaks lepingu üldisele kestusele näeks hankija hanke alusdokumentides (nt hanketeate p-is II.1.4) „Lühikirjeldus“ või p-is VI.3) „Lisateave“) ette lepingu täitmise ajakava pakkuja jaoks, so asjade tarnetähtaeg või –kuupäev, teenuse osutamise või ehitustööde teostamise tähtaeg või –päev, vajadusel ka vaheetappide lõpetamise tähtpäevad.

Rahandusministeerium peab vajalikuks märkida, et hankija on sarnaselt ülaltoodule sidunud lepingu kestuse / lepingu täitmise tähtaja tööde teostamise tähtajaga ka riigihankes viitenumbriga 238348.

Soovitame hankijal edaspidi eRHR-ile teadete esitamisel arvestada sellega, et lepingu kestus / lepingu täitmise tähtaeg arvestaksid kõigi lepingupoolte kohustuste täitmise ajaga ning pakkujatele oleks hanketeates eraldi tehtud teatavaks neile lepinguliste põhikohustuste täitmiseks antav tähtaeg.

5. Järeldused

5.1. Rapla Vallavalitsuse poolt riigihangete registrile andmete esitamise ajavahemikul 01.09.2017 – 30.06.2022 õiguspärasuse kontrollimise käigus tuvastati hankija tegevuses kõrvalekaldumisi RHS-is sätestatud korrast seoses:

5.1.1. eRHR-ile hankelepingu lõppemise andmete esitamata jätmine või hilinemisega esitamine;

5.1.2. eksimus sõlmitud hankelepingu maksumuse esitamisel eRHR-ile;

5.1.3. hankelepingu muutmise teate esitamata jätmisel eRHR-ile või väärade andmete esitamisel;

5.1.4. hankelepingu täitmine riigihanke alusdokumentides erinevatel tingimustel.

5.2. Hankija riigihankekorralduses esineb puudujääke, kuid puudujäägid on haldussuutlikkuse ja asjatundlikkuse suurendamise teel ületatavad.

5.3. Rahandusministeerium palub viia riigihangete andmete riigihangete registris vastavusse ja/või teha vajadusel andmetes parandusi.

Edasise hankepraktika parandamiseks soovitame riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel pidevalt tutvuda Rahandusministeeriumi veebilehel avaldatud juhendmaterjalide ja analüüsidega riigihangete korraldamise kohta, korduma kippuvate küsimuste rubriigiga (<https://fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigihanked/korduma-kippuvad-kusimused>) ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.

Riigihangete korraldamist puudutavate küsimustega on võimalik nõu saamiseks pöörduda Rahandusministeeriumi poole järgmiste kontaktide kaudu: riigihanked@fin.ee, tel 611 3701 (nõustamispäringud); register@riigihanked.riik.ee, tel: 611 3693, 611 3703 (riigihangete registri kasutajatugi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristel Mesilane
osakonnajuhataja
riigihangete ja riigiabi osakond

Kontrollija:

Anna Poots
jurist
riigihangete ja riigiabi osakond
611 3123; anna.poots@fin.ee